

РЕЗЮМЕТА

на рецензираните публикации на български език

Музеят – възможен и невъзможен. Предизвикателства на масовата култура, стратегии на пазара и носталгично помнене на миналото. София: Кралица Маб, 2019, ISBN 978-954-533-176-3, с. 315.

Първа глава на изследването е посветена на сюжетите, които в най-едри щрихи очертават контурите на съвременната масова култура. В центъра ѝ са поставени няколко музея и музейни експозиции, които представляват своеобразни центрове на едни или други културни проекции. На принципа на дълбинното проучване на конкретни обекти, се търси тяхната роля при генериране на символни послания в публичното пространство, както и се разкриват механизмите, чрез които те се превръщат в средоточия на определени културни сюжети.

По този начин пространствата, материално визуализиращи едно дисциплинарно по своя характер знание – както могат да се определят музеите, започват да функционират в контекстите на масовата култура и свързаното с нея потребление на стоки и услуги. Провокация за търсенията беше отчетливо забележимият феномен на разрастващи, както показват статистиките, туристически потоци, ориентирани към едни или други музейни експозиции, което е сред приносните страни на изследването. Чрез този подход става възможно критическото дистанциране от скритите идеологии на определен тип историзирани „големи“ наративи (типични за голяма част от музеите), както и от пазарните стратегии, маскирани зад опитите за ревитализиране на миналото. Проект, достатъчно утопичен, но с потенциал за капитализиране и постигане на бърза ликвидност от оперирането в сферите на колективните идентичности.

Важна част от проучването е акцентът върху начините, по които музейните експозиции се превръщат във визуални и материални пространства, в които наративите, изградени съобразно разбиранията на модерната епистема за миналото, комуникират активно с идеологиите и търсенията на съвременната пазарно ориентирана култура. Филмови продукции, литературни произведения и театрални постановки напускат сферата на „високата“ култура и критическата рефлексия, която определя смислите им, за да станат част от едно непрекъснато умножаващо се четене. Обект на анализ са музеи като този на Жулиета във Верона, на Братя Грим в Касел, Скансен в Стокхолм, Етъра в Габрово и на Баба Илийца в Челопек. Големите идеологии на националното се пресрещат с литературната фикция, за да се намерят механизмите, чрез които по символен път се изграждат представи в колективната памет.

Втора глава на изследването е посветена на неслучените музеи на близкото минало. Проучването се базира върху анализ на няколко частни сбирки, които са представителни за началния етап на музейфикацията на социалистическата епоха. Работата върху тях разкрива проблемни въпросите на колективната памет и нейните идентификационни конструкти, генерирани в съвременната култура. Ключово в тази част на проучването е концептуализирането на забравата и носталгията в днешното общество и начините, по които то помни миналото си. Чрез тези две понятия се очертават границите и се търсят вътрешните механизми на динамичното преминаване на едни или други сюжети между личните спомени, биографичното себеизграждане на отделните индивиди и опитите за включването им в едрите разкази на колективната памет. Освен това, биографиите често пъти се представят като коректив на формиращото се историческо знание и макар че рядко могат да се превърнат в негов елемент, те често пъти остават определящи за едни или други по-големи или по-малки групи от хора.

Сред важните приноси на работата са наблюденията върху пазара, който също реагира на тези социални нагласи, предоставяйки продукти и стоки, предизвикващи уюта на спомена и предлагащи приятни преживявания. Създателите на частни колекции забелязват значително раздвижване и определени

ориентации на пазара за антикварни вещи. Носталгията се явява стопански стимул за търговията с предмети от миналото, намиращи място в различни телевизионни продукции и реалити-формати, интериорни решения на частни и публични пространства.

Фестивали. Мрежи. Идентичности. Маскарадните игри в Перник и регионалните им отражения. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN 978-954-07-5134-41, с. 240.

Създаването на Фестивала на маскарадните игри в Перник, програмното му разширяване, преминаването на границата между автентично-фолклорното и художествената самодейност, ролята на специалистите и различните идеологически влияния са сред акцентите, поставени в първа глава на работата. Те са архивно-исторически и същевременно теоретичен опит да се намерят началата на голямото възраждане на регионалната сурва и последиците от нея в Пернишко, който е част от необходимото обяснение на някои от процесите днес. В тази връзка анализът се базира на голям архивен материал, фото и видеопрезентации, интервюта с участници и зрители на фестивала. В търсене на историческите корени и идеологическите мотивации на създаването на игрите работата кореспондира със съвременните проучвания върху периода на социалистическото минало.

Сред ключовите приноси в следващите части на работата е прилагането на теорията на заинтересованите страни (stakeholders) при разглеждането на Фестивала в Перник като социален феномен. Тя дава възможност политиките в рамките на националното културно поле да се анализират като съвкупност от пресрещането на различни интереси и самото поле да се анализира с оглед на съществуващата в него фрагментарност в съвременността. Теорията на

заинтересованите страни дава възможност фестивалните участия да се анализират не само като част от наследството от миналото, а и като елемент от социалните релации в съвременността, в които културното наследство е само залог в самите игри. Така „културното наследство“, „завещаното от дедите ни“, „онова, което сме призвани да опазим“ всъщност се разглежда само като един от залозите, свързан със символния капитал на играчите в полето на културните политики.

Приносно за работата са наблюденията върху усилията на участниците да „разпадат“ консенсусното знание за традицията дори и в случаите, когато настояват на факта, че отстояват самата традиция и автентиката на елементите от играта, облеклото и маските като универсалии. Теренната работа показва, че става въпрос за внимателно боравене в конкретен актуален социален хоризонт, който, разгледан в прагматиката му, се разкрива във връзката си с една сфера на множество конфликти и компромиси. Очертават се контурите на реално, „живо“ поле, в което участниците отказват да приемат пасивната роля на сценични изпълнители. Напротив, те напълно активно и съзнателно изграждат стратегии и имат свои ясни цели, които се опитват да постигнат в реалните или отигравани конфликти с местните власти или фестивалните организатори и журиращи експерти. По този начин те не просто следват традицията, а дори когато настояват, че споделят есенциалисткия ѝ прочит, те непрекъснато я разпадат и изграждат наново в зависимост от това, какво желаят да постигнат. На практика се наблюдава динамичен процес на преконфигуриране на символни единства, което е ключово за работата.

Теренните проучвания в различни селища на Пернишки регион показват, че Сурва е поле на символни сблъсъци. Във всеки един от разказите се оформя сюжетна линия, засягаща съперничеството между селищата, представяни от дружините, спорове със специалисти етнографи за това що е автентично и доколко иновациите имат право на съществуване, на кого принадлежат инициативата и мястото на първи в организирането на фестивала в Перник през 1966 г. Тези конфликти са разгледани като структуроопределящи за полето, което е част от удържането на игрите като значими както за местното население.

ние, така и за представителите на общинските власти и – по-широк план – като елемент от културния календар на нацията.

Обект на дискусия е различното разбиране за традиция в различните исторически периоди, в светлината на която се обсъждат класиранията, други фестивали в страната и чужбина, значението на групите да представляват селищата и региона като цяло.

Сред приносните за работата са наблюденията и изводите, изграждащи перспектива към празнуването, разкриващи практиките на културния мениджмънт. Те се забелязват особено ясно, когато се проучва регионалната рамка на културния контекст и вписващите се в него елементи. Регионалните фестивали (все по-масово организирани от различни общини в съвременността) са комплексен резултат от усилията на множество сурвакарски групи от различни региони на страната, както и от целенасочените усилия на подготвени в сферата на културния мениджмънт общински специалисти.

Смяната на имената като сюжет в киното от периода на Прехода и след него. – *Литературна мисъл*, 2020, № 3, с. 27-64.

Основният фокус на настоящото изследване са два филма. Първият - "Гори, гори, огънче" (Burn, BurnFire) (1994), сценарий - Малина Томова, режисьор - Румяна Петкова, е метафора на инициирания от комунистическото правителство процес на насилствената смяна на турските и арабски имена на български мюсюлмани, организиран през 60-те и 70-те години на 20 век. Вторият филм - "Радиограмофон" (Radiogram) (2017) - сценарий и режисьор Рузие Хананова - е по-конкретен разказ за конкретна семейна история, случила се в началото на 70-те години. Анализирани в съпоставителен план и двата филма показват различни социални и културни аспекти на така нареченото „Време на прехода“ и периода след него. Този подход помага да се разберат основни-

те теми на променящото се българско общество - колективните образи, отношението към историята, проблемите на груповите идентичности в новия в социално, политическо, икономическо и историческо отношение период.

Сурва в Перник и спецификите на политиките за опазване на културното наследство в епохата на НРБ – *Езиков свят*, 2019, № 2, с. 113–119.

Статията представя резултатите от изследването на един от най-известните фестивали на маскарадните игри в България - Международния фестивал на маскарадните игри - Сурва - Перник. Първото издание на фестивала е през 1966 г. и оттогава (до днес) през годините има много промени в неговата организация, концепции и периодизация. Фокусът на настоящата статия е поставен върху политиките на управляващата комунистическа партия за опазване на културното наследство в Народна република България в периода между 1945 и 1989 г. „Народната култура и наследството на потиснатите хора“ беше сред основните идеологически формули в официалните документи, които фокусираха усилията на членовете на партията в сферата на културата. Под тази идеологическа фраза са внедрени много промени в традиционния начин на живот в страната, които се отразяват върху културните обичаи и ритуали. Въпросите за традициите, наследството и старите и нови форми на наследствени ритуали се анализират в светлината на новата идеология, наложена в обществения живот след 1944 г. Документите от различни административни центрове - както правителствени служби, комитет на партията и бюра на общината - се изучават, за да се покажат скритите страни на решенията, касаещи културната политика в страната, в тяхната сложност.

Граф Дракула и художествените образи на злото: Имагологии, идеологии, туризъм. – В: Литературата: Образи и контексти. Юбилеен сборник,

**посветенна 60-годишнината на професор Цветан Ракъовски.
ВеликоТърново: Фабер, ISBN 978-619-00-1066-1, стр. 345–356.**

Статията е фокусирана върху ролята и силата на литературата и филмите за ужасите и терора за създаване на много популярни образи, които стават важни фактори за развитието на съвременния туризъм. Тези свръхестествени същества са се превърнали в култови обекти за големи фен групи по целия свят. Феновете споделят общи интереси, отразяващи - заедно с останалите - копнежа да видят специалните места, които вдъхновяват авторите на художествени произведения и създателите на филми. По този начин романът на Брам Стокър „Дракула“, използван като основа за много литературни и филмови интерпретации през 20-ти и първите две десетилетия на 21-ви век, се превърна във влиятелен генератор на картини за масово потребление. Кръвожадният граф събира сили в представите на хората през годините и променя историческата средновековна крепост - замъка Бран – превръщайки го в много популярен музей, посещаван от различни хора, стремящи се да видят страшния му дом.